

EURÓPSKY PARLAMENT

2009 – 2014

Výbor pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín

14.9.2011

PRACOVNÝ DOKUMENT

o pláne prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050

Výbor pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín

Spravodajca: Chris Davies

Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo v roku 2050

Úvod

Potreba obmedziť emisie spôsobujúce globálne otepľovanie je väčšia než kedykoľvek predtým, ale politická vôľa jedných je oslabená neochotou druhých.

Napriek tomu, že vlády EÚ opakovane podporili vedecké dôkazy a uznali, že neprijatie bezodkladných opatrení na rozvoj nízkouhlíkového hospodárstva bude v najlepšom prípade drahé a v najhoršom prípade katastrofálne, je tých, ktorí sa zdráhajú konať rúzne, priveľa. Hospodársky pokles otriasol dôverou a odvrátil pozornosť. Vyhliadky na zabezpečenie ambicióznej medzinárodnej dohody o opatreniach na boj proti zmene klímy sa vzdialili (hoci viac štátov sa k tomu dobrovoľne zaväzuje). Plán Európskej komisie do roku 2050 zatiaľ nemá zaistenú podporu Rady.

Na prijímateľov rozhodnutí dolieha neistota a pochybnosti. Zníženia emisií samotnou Európskou úniou nemôžu ochrániť svet pred nebezpečnou zmenou klímy, malo by však naše úsilie výrazné negatívne dôsledky pre európske hospodárstvo alebo by boli takéto účinky okrajové? Mohli by byť investície do rozvoja nízkouhlíkového hospodárstva dokonca prospešné, vytvorili by sa nové obchodné príležitosti? Prijmú industrializované krajiny rúzne opatrenia na zníženie emisií aj bez záväznej medzinárodnej dohody? Mala by EÚ prejavovať skôr vedúcu úlohu než váhanie?

Môžeme dosiahnuť ciele, ak obmedzíme používanie niektorých technológií? Vylúčime jadrové štiepenie alebo zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého? Uvalíme obmedzenia na bridlicový plyn alebo dovoz biopalív? Môžeme si dovoliť investovať požadované sumy na rozvoj nízkouhlíkových technológií? Niektoré členské štáty budú mať väčšie ťažkosti než iné pri dosahovaní znížení emisií CO₂, sú teda súčasné dohody o rozdelení zaťaženia dostatočné? Musíme poskytnúť dodatočnú pomoc, a ak áno, kto ju zaplatí?

Nedostatočné odhodlanie pramení sčasti zo skepticizmu niektorých politikov, pokiaľ ide o globálne otepľovanie. Čo ak sa vedci mýlia?

Rast globálnych emisií CO₂ však pokračuje. Observatórium Mauna Loa na Havaji zaznamenalo v máji 2011 ročné maximum 394,16 ppm, oproti 373,78 pred desiatimi rokmi. Teraz je už isté, že zvyšovanie globálnych emisií CO₂ sa do roku 2015 nezastaví, ba ani mnoho rokov po tomto dátume.

Z vedeckých zistení a trendov vyplýva, že priemerné svetové teploty sa zvýšia o viac než 2 °C; toto zvýšenie sa však môže udiť ešte za života mnohých súčasných poslancov Európskeho parlamentu. Otepľovanie bude pokračovať aj po ich úmrtí. Stredisko Hadley Centre v Spojenom kráľovstve predpokladá, že priemerné povrchové teploty vzduchu sa na celom svete zvýšia o 3 – 5 stupňov Celzia v období rokov 2070 – 2100, ak sa neprijmú naliehavé opatrenia. Okrem ďalších dôsledkov by takéto teploty mohli veľmi podstatne znížiť poľnohospodársku produkciu sveta, ktorý bude v tom čase živiť o dve miliardy ľudí viac.

Pritom nekráčať smerom ku katastrofe nevedomky, postupujeme s očami celkom

otvorenými, pri plnom vedomí, ale zmätení.

Ciele plánu

Európska únia sa bezpodmienečne a jednostranne zaviazala len znížiť do roku 2020 emisie CO₂ o 20 % oproti úrovni z roku 1990. Prijala však niekoľko politík, na základe ktorých by bolo možné znížiť emisie do roku 2050 o 40 %, ak sa vykonajú v plnej miere.

Rada potvrdila nevhodnosť tohto prístupu a vo všeobecnosti uznala, že do roku 2050 je potrebné znížiť emisie o 80 – 95 %. Prijatím plánu Komisie sa Európska únia zaviazá zásadou dosiahnuť tento cieľ, čo poskytne odôvodnenie na navrhnutie konkrétnych nových návrhov politík. Jeho význam by sa nemal podceňovať.

V pláne sa ako míľniky navrhujú zníženie domácich emisií do roku 2030 o 40 % a do roku 2040 o 60 %. Predpokladá sa, že zníženie o 25 % sa dosiahne do roku 2020 a Komisia zdôrazňuje, že EÚ bude na dobrej ceste dosiahnuť toto zníženie, pokiaľ sa v plnej miere zrealizujú už odsúhlasené politiky. Keďže členské štáty zaostávajú za cieľmi energetickej účinnosti, bude to pravdepodobne vyžadovať podporu Rady a Parlamentu pre dodatočné nápravné opatrenia.

Plán sa sústreďuje na neskoršie obdobie; predpokladá sa v ňom, že tempo znižovania emisií sa bude zrýchľovať postupom času a s rozvojom technológií. Príliš mnoho navrhnutých veľkých zmien sa týka ďalekej budúcnosti. Na obdobie rokov 1990 – 2020 dosahujú celkové požadované zníženia CO₂ len 25 %, kým v ďalších 30 rokoch sa má dosiahnuť ďalšie zníženie o 55 %.

Na zmenu treba čas, ale návrhy Komisie možno kritizovať ako samolúbe a úzkoprse – aj keď môžu odrážať ťažkosti so zabezpečením politickej dohody o radikálnejšom prístupe. V predpoklade, že všetko bude v poriadku, ak sa dosiahne cieľ pre rok 2050, sa nezohľadňuje skutočnosť, že každá vypustená tona CO₂ môže zotrvať v atmosfére viac než 100 rokov. Objemy CO₂ sa akumulujú každý deň a prispievajú k procesu globálneho otepľovania; významné zníženia ich emisií sú naliehavo potrebné nielen počas nasledujúcich 30 – 40 rokov.

Význam pre hospodárstvo Európy

Výzvou je výrazne znížiť emisie CO₂, a zároveň udržať a budovať konkurencieschopné hospodárstvo. Tieto dva ciele sa musia uskutočniť spoločne. Tempo rozvoja v iných častiach sveta je také rýchle, až hrozí, že Európa bude zaostávať, keď sa bude pokúšať zachovať staré spôsoby a staré aktíva, ktoré sa inde nahrádzajú. Musíme sa posunúť vpred, využiť nové myslenie a preskúmať nové príležitosti.

V posúdení vplyvu Komisie sa konštatuje, že dosiahnutie cieľov plánu bude mať za následok posun v modeloch zamestnanosti, ale že celkovo bude buď neutrálny, alebo pozitívny. Možné

hospodárske prínosy budú väčšie, ak členské štáty účinne použijú príjmy z aukcií a EÚ úspešne využije svoju výhodu prvenstva.

Hrozí, že realizácia tejto optimistickej pozície bude znemožnená pesimizmom a krátkodobými hľadiskami niektorých priemyselných lobistov. Pričasto sa im darí vzbudiť strach o dôsledkoch zmeny politiky.

Výrobcovia áut napríklad v rokoch 2007 – 2008 tvrdili vládam a poslancom Európskeho parlamentu, že opatrenia na zníženie emisií CO₂ z nových vozidiel by zvýšili ich predajnú cenu a ohrozili by budúcnosť odvetvia. Cena nových áut pritom odvtedy v skutočnosti klesla, zatiaľ čo právne predpisy EÚ požadujúce vyššiu palivovú účinnosť poskytli istú podporu pre vodičov čeliacich veľkému zvýšeniu cien palív. Posilnené environmentálne normy neoslabili konkurencieschopné postavenie výrobcov áut z EÚ.

Obavy z ohrozenia niektorých energeticky náročných priemyselných odvetví únikom uhlíka sú oprávnené, ale sú veľmi prehnané. Príslušné odvetvia majú prebytok voľne vyčlenených kvót CO₂, ktorý poskytne ochranu pred účinkami cien uhlíka v budúcich rokoch. Problémy, ktorým čelí európske hospodárstvo, nepramenia z úniku uhlíka.

Ak si Čína udrží rast na úrovni minulého roka, jej emisie CO₂ budú do roka 2030 ekvivalentné emisiám zvyšku sveta v súčasnosti. S cieľom zabrániť tomu musí Čína urýchlene rozšíriť používanie nízkouhlíkovej výroby elektrickej energie a zároveň rozvinúť zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého v skutočne veľkom rozsahu. Oneskorenie na strane EÚ v oblasti rozsiahleho rozšírenia nízkouhlíkových technológií bude mať za následok dovoz zariadení namiesto toho, aby sme si ich sami vyrábali. Ak spomalíme, súčasné dominantné postavenie východoázijských spoločností v oblasti technológií na výrobu slnečnej energie sa mnohokrát znásobí. Hrozí, že EÚ obetuje všetky nároky na vedúcu úlohu v oblasti technológií a hospodárske príležitosti, ktoré s tým súvisia.

Európska únia musí prioritne poskytnúť usmernenia a objasnenia pre priemysel, a to najmä pre odvetvie energetiky. Súčasnú investičnú rozhodnutia ovplyvnia emisie CO₂ v roku 2050. Elektrárne, ktoré sú dnes na rysovacej doske, môžu byť uvedené do činnosti pred rokom 2020 a môžu byť v prevádzke aj o tri desaťročia neskôr. Je dôležité, aby sme určili dlhodobú politiku s cieľom umožniť priemyslu investovať s dôverou a bez obáv z toho, že skončí s uviaznutými aktívami. Prijatie plánu prispeje k zabezpečeniu jasnosti, ktorú investori požadujú.

Nastane zmena, ale niet sa čoho obávať, len samotného strachu.

Dôsledky hlasovania Parlamentu

Hoci ide o nelegislatívnu záležitosť, odpoveď Parlamentu môže mať rozsiahle dôsledky pre budúcu politiku. Hoci sa spravodajca domnieva, že plán Komisie je slabý, pokiaľ ide o zníženia domácich emisií, ktoré sa požadujú hneď, odporúča, aby Parlament tento plán schválil – spolu s mŕľníkmi CO₂, ktoré sú stanovené na roky 2030, 2040 a 2050.

Jeho schválením poslanci Európskeho parlamentu uznajú, že Európska únia by mala byť pripravená zabezpečiť vedúcu úlohu v otázke globálneho otepľovania. Bude to znamenať, že aj bez záväznej medzinárodnej zmluvy takého druhu, o ktorý sa usilujeme, Parlament súhlasí s tým, že EÚ by mala prijať úlohu iniciátora a musí prijať potrebné kroky na vybudovanie nízkouhlíkového hospodárstva do roku 2050. To znamená, že poslanci Európskeho parlamentu si želajú, aby sa EÚ chopila nových technológií a nového spôsobu na dosiahnutie našich hospodárskych cieľov.

Schválením sa potvrdí porozumenie Parlamentu, že priemysel potrebuje dostať čo najjasnejší náznak dlhodobej politiky. Naznačí sa tým, že poslanci Európskeho parlamentu uznávajú, že treba zaviesť vhodné politické nástroje na usmernenie investičných rozhodnutí, vyzvať ich na prijatie toho, že musia buď podporiť opatrenia na sprísnenie systému obchodovania s emisiami a zvýšenie ceny uhlíka, alebo musia financovať alternatívne opatrenia na podporu tých istých investícií do nízkouhlíkových technológií.

Mali by sme si byť vedomí, čo bude znamenať neschválenie plánu. Neexistuje plán B. Odmietnutie míľnikov navrhnutých v súlade s odporúčaniami Medzivládneho panela OSN o zmene klímy bude znamenať, že Parlament buď neverí, že je možné ich dosiahnuť, alebo sú podľa neho náklady na ich dosiahnutie príliš veľké (bez ohľadu na dôsledky pre našich potomkov), alebo nesúhlasí s tým, že je potrebné ich dosiahnuť.

Takéto rozhodnutie by bolo zničujúcim úderom pre všetkých, ktorí uznávajú hrozbu, ktorou je globálne otepľovanie pre miliardy ľudí na našej planéte. Vážne by sa tým oslabilo odhodlanie Komisie a tých jednotlivcov v Rade, ktorí chcú zabezpečiť, aby EÚ prijímala politiky dôležité na obmedzenie zmeny klímy a na udržanie jej konkurencieschopného postavenia vo svete. Politický odkaz, ktorý sa tým vyšle, môže zničiť nádeje na pokrok v medzinárodných rokovaniach.

Naša príležitosť

V čase vojny sa koná rýchlo. Nájdu sa peniaze, byrokracia je rozdrvená, prijímajú sa opatrenia.

Globálne otepľovanie nie je také naliehavé ako vojna, je to však pomaly sa blížiaci katastrofa, ktorá bude mať rovnako ďalekosiahle následky. Odpoveď sveta je podobne pomalá. Nevenuje sa mu prioritna, ktorú si vyžaduje.

Parlamentné texty tohto druhu majú krátku politickú trvanlivosť. Bude mať malú hodnotu, ak poslanci Európskeho parlamentu poskytnú všeobecný a povrchný komentár. Namiesto toho by sme mali využiť túto príležitosť a navrhnúť konkrétne opatrenia, ktoré by mala Komisia zaviesť, ak sa má dosiahnuť cieľ pre rok 2050. Mali by sme trvať na tom, aby sa potrebné návrhy predložili v rámci tohto funkčného obdobia Parlamentu. Mali by sme využiť túto správu a vyvinúť tlak pozitívnym spôsobom.

Poznámka

Právomoc v tejto veci je spoločná s výborom ITRE, ktorý má výhradnú pôsobnosť pre energiu z obnoviteľných zdrojov, energetickú účinnosť, energetickú bezpečnosť, energetickú hospodárnosť budov, energetické označovanie, hodnotenie dôsledkov pre odvetvie energetiky, inteligentnú sústavu, inteligentné meradlá, výskum a inovácie. Správa spravodajcu bude odrážať toto rozdelenie.